

Sprawozdanie stenograficzne

z rozpraw

galicyjskiego Sejmu krajowego.

4. posiedzenie I. sesji V. peryodu Sejmu galicyjskiego

z dnia 21. Września 1883.

Treść: Spis petycyj. — Ukonstytuowanie się komisji administracyjnej, lustracyjnej, budżetowej, gospodarstwa krajowego i szkolnej. — Odpowiedź komisarza rządowego na interpelację p. Romanowicza w sprawie klas równoległych. — Pierwsze czytanie Wydziału krajowego w przedmiocie spraw górniczych, i uchwalenie wyboru komisji górniczej. — Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w sprawie niżania przez c. k. Sądy stopy procentowej od pożyczek kas gminnych pożyczkowych, i przekazanie do komisji prawniczej. — Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w sprawie udzielenia Zgromadzeniu PP. Benedyktynek w Przemyśle pożyczki na rozszerzenie budynku szkolnego, i przekazanie do komisji budżetowej. — Wybór komisji petycyjnej i drogowej. Wynik wyboru tego. — Ukonstytuowanie się komisji konkurencyjnej. — Porządek dzienny 5. posiedzenia. —

Początek posiedzenia o godzinie 11. minut 35 przed południem.

Przewodniczący: JW. Dr. Mikołaj Zybliekiewicz, Marszałek krajowy.

Sekretarze: Dr. Stanisław hr. Badeni, Władysław ks. Sapieha, Jan hr. Stadnicki i Siengalewicz.

Ze strony c. k. Rządu JE. Filip Zaleski Namiestnik.

Obecnych posłów 121.

JW. Marszałek Sejm w komplecie, otwieram posiedzenie. Protokół z ostatniego

posiedzenia został przyjęty, gdyż nie wniesiono żadnych zarzutów. P. Sekretarz zechce odczytać spis petycyj.

Sekretarz Dr. St. hr. Badeni (czyta):

Spis petycyj

wniesionych po dzień 21. Września 1883.

24. Andrzej Wcisło o zapomogę przez p. Płazińskiego — do komisji budżetowej.

25. Eugeniusz Steinsberg przez p. Hausnera o zasiłek w celu kształcenia się w akademii sztuk pięknych we Wiedniu — do komisji budżetowej.

26. Jerzy Harwot profesor gim. przez p. Antoniewicza o utworzenie w każdej gminie szkoły połączonej z pracownią dla dzieci tudzież o zaprowadzenie szkolnych kas oszczędności — do komisji edukacyjnej.
27. Dr. Bronisław Lachowicz, przez p. Czerkawskiego, o fundusz umożliwiający mu pobyt za granicą w celach naukowych rok jeszcze jeden — do komisji budżetowej.
28. Urzędnicy krajowego szpital. św. Łazarza w Krakowie przez p. Chrzanowskiego o przyjęcie należności rządowych od dekretów nominacyjnych na fundusz szpitala lub krajowy — do komisji budżetowej.
29. Rada powiatowa w Nisku przez p. Stanisława Jędrzejowicza o zmianę §. 6. ordynacji wyborczej sejmowej — do komisji administracyjnej.
30. Gmina Brodki, przez p. Merunowicza, w przedmiocie uciążliwej manipulacji przy opłacaniu podatków i podnoszeniu z c. k. kas gminnych dodatków do podatków — do komisji administracyjnej.
31. Wydział powiatowy w Nowym Sączu, przez p. Romera, o uwolnienie od obowiązku zapłacenia reszty datku 2.800 zł. na budowę mostu na Dunajcu pod Gołkowicami przy drodze krajowej Zakliczyn-Niedzica — do komisji drogowej.
32. Gmina Muszyna, przez p. Romera, w sprawie przeniesienia c. k. Sądu powiatowego z Krynicy do Muszyny — do komisji prawniczej.
33. Grono nauczycieli gimnazjum Jasielskiego, przez p. Buchwalda, o polepszenie stanowiska zastępców nauczycieli szkół średnich — do komisji edukacyjnej.
34. Grono nauczycieli c. k. gimnazjum w Tarnowie, przez p. Zawadzkiego, jak wyżej — do komisji edukacyjnej.
35. Józef Telichowski, przez p. Romanowicza, o zapomogę — do komisji budżetowej.
36. Amalja Wójcik, przez p. Romanowicza, o zapomogę — do komisji budżetowej.
37. Nehemiasz Landes, kierownik szkoły imienia Czackiego we Lwowie, przez p. Fruchtmanna, o policzenie mu 12 lat służby — do komisji edukacyjnej.
38. Zelig Rosenstrauch, dzierżawca myt krajowych w Monasterzyskach w Buczaczu i Małych Zaleszczykach, przez p. Błażowskiego, o opust opłacanych czynszów, względnie o zwolnienie z kontraktu — do komisji petycyjnej.
39. Kuratorya bursy św. Kaźmierza w Tarnowie, przez p. Zawadzkiego, o opuszczenie jej 1.250 zł. z wierzytelności funduszu krajowego — do komisji budżetowej.
40. Józefina Korytyńska, wdowa po nauczycielu śpiewu, przez p. Smolkę, o wyznaczenie w drodze łaski pensji — do komisji budżetowej.
41. Michał Dub nauczyciel przez p. Kowalskiego, o zapomogę — do komisji budżetowej.
42. Gminy szlachecka i rustykalna Dobra w powiecie Dobromilskim, przez p. Słoneckiego, o wyłączenie z okręgu Starostwa w Dobromilu i Sądu powiat. w Birczy, a przyłączenie do okręgu Starostwa i Sądu w Sanoku — do komisji prawniczej.
43. Wydział wiedeńskiego Towarzystwa ku pielęgnowaniu chorych studentów, przez p. Czerkawskiego, o subwencyę — do komisji budżetowej.
44. Kazimierz Kowalczyk, przez p. Smolkę, o zapomogę — do komisji budżetowej.
45. Anna Majerska, wdowa po dyetaryuszu, przez p. Merunowicza, o zapomogę — do komisji budżetowej.
46. Wiktor Wojciechowski i Feliks Lesiecki oficyałowie przy krajowym szpitalu św. Łazarza w Krakowie, przez p. Smolkę, o przyznanie dodatku na pomieszkowanie — do komisji budżetowej.
47. Stanisław Tarnawski, ukończony technik, słuchacz szkoły piwowarskiej, w Weichenstefen w Bawaryi przez p. Jankę, o subwencyę celem ukończenia wykształcenia w piwowarstwie — do komisji budżetowej.
48. Michalina Nowakowska, wdowa po redaktorze „Gońca“, przez p. Wereszczyńskiego, o zapomogę — do komisji budżetowej.
49. Ruska bursa w Tarnopolu, przez p. Romańczuka, o subwencyę — do komisji budżetowej.
50. Antoni Weiner, przez p. Goldmana, o udzielenie stypendyum z funduszków krajowych,

córcę jego Maryi, celem artystycznego wykształcenia jej w śpiewie — do komisji budżetowej.

51. Wydział Myślenickiej Rady powiatowej, przez p. Lasockiego o regulację rzeki Raby — do komisji gospodarstwa krajowego.
52. Tenże Wydział, o wydanie ustawy, by grunta pod cmentarze nabyte być mogły w drodze wyłączenia — do komisji administracyjnej.
53. Gmina miasta Trembowli, przez p. Rozwadowskiego, o bezprocentową pożyczkę z funduszów krajowych w wysokości 50.000 zł. na budowę koszar — do komisji administracyjnej.
54. Marya Dulębianka, przez p. Struszkiewicza, o subwencję celem kształcenia się za granicą w malarstwie — do komisji budżetowej.
55. Eugeniusz Żelechowski, profesor gimnazjalny, przez p. Romańczuka, o subwencję na wydawnictwo dalsze małopolskiego słownika — do komisji budżetowej.
56. Agnieszka Beauvale, wdowa po inspicencie teatru lwowskiego, przez p. Romanowicza, o zapomogę — do komisji budżetowej.
57. Rada szkolna miejscowa w Czernichowie, przez p. Mieroszowskiego, o utworzenie w tej miejscowości szkoły czteroklasowej — do komisji edukacyjnej.
58. Gmina Zwierzyniec pod Krakowem, przez p. Mieroszowskiego, o reorganizację szkoły klasztornej — do komisji edukacyjnej.
59. Ludność powiatu Kałuskiego, przez p. Romańczuka, w sprawie wyboru wyborców do Sejmu i Rady Państwa, przez władze autonomiczne — do komisji prawniczej.

JW. Marszałek. Mam zaszczyt podać do wiadomości Wysokiej Izby, że komisje ukonstytuowały się, jak następuje:

Komisję prawniczą już ogłosiłem.

Komisja budżetowa: Przewodniczący Henryk hr. Wodzicki, zastępca Smarzewski, sekretarze hr. Scipio i Dr. Stanisław hr. Badeni.

Komisja gospodarstwa krajowego: Przewodniczący Adam ks. Sapieha, zastępca Jan hr. Tarnowski, sekretarz Merunowicz.

Komisja szkolna: Przewodniczący dr. Majer, zastępcy ks. biskup Solecki i Dr. Czerkawski, sekretarze Romanowicz i Stanisław hr. Tarnowski.

Komisja lustracyjna: Przewodniczący ks. arcybiskup Isakowicz, zastępca Dr. Gross, sekretarz Stanisław hr. Stadnicki.

Komisja administracyjna. Przewodniczący JE. Grocholski, zastępca Dr. Czerkawski, sekretarze Onyszkiewicz i Dr. Pilat.

Zarazem zawiadamiam Wysoką Izbę, że komisja konkurencyjna dotychczas się nie ukonstytuowała a przynajmniej o ukonstytuowaniu się swoim nie doniosła. Proszę więc Panów, ażeby się raczyli ukonstytuować zwłaszcza, że projekt, nad którym mają się zastanawiać, został nie tylko rozdany, lecz przed miesiącem rozesłany. Proszę więc Panów, należących do komisji konkurencyjnej, ażeby zaraz po posiedzeniu zechcieli się zejść celem ukonstytuowania.

Jego Ekscel. Pan Namiestnik ma głos:

JE. Namiestnik p. Zaleski. Na pierwszym posiedzeniu Wysokiego Sejmu wnieśli szanowny poseł lwowski i towarzysze interpelację do rządu w sprawie zwinienia klas równorzędnych w szkołach ludowych i zamknięcia plac nauczycieli nadetatowych, którzy dla tych szkół mianowani byli roku ubiegłego.

Szanowni interpelanci zapytują:

1. czy i o ile powyższe doniesienia są zgodne z prawdą? jeżeli zaś są prawdziwe, to:

2. czy to rozporządzenie wyszło z kollegialnej uchwały c. k. Rady szkolnej krajowej, czy z jej bióra?

3. co spowodowało Radę a względnie jej bióro do tego kroku?

4. w jaki sposób rozporządzenie to da się pogodzić z powołaną wyżej ustawą szkolną? (mówi):

Ustawa szkolna normuje, że klasy równorzędne mają być zaprowadzane wszędzie, gdzie liczba dzieci jest wyższą nad 80, nadto zapytują (czyta):

5. czy i co uczyniono, aby na razie chociażby złagodzić nieco szkodliwe następstwa tego rozporządzenia (mówi):

Otóż na tę interpelację muszę przede-

wszystkiem odpowiedzieć, że prawdą jest, iż rozporządzenie takie zostało wydane.

Powody, dla których to nastąpiło, będę miał zaszczyt przedstawić Wysokiej Izbie w następującej odpowiedzi (czyta):

Rozporządzeniem c. k. krajowej Rady szkolnej z dnia 24. Sierpnia 1883 do L. 8250, poleceno c. k. okręgowym Radom szkolnym, ażeby nauczycieli ustanowionych dla przyzwolonych na rok szkolny 1882/3 klas równorzędnych z końcem Sierpnia 1883, od obowiązków służbowych zwolniły, ażeby bez przyzwolenia c. k. krajowej Rady szkolnej na rok szkolny 1883/4 klas równorzędnych nie urządzały, nareszcie ażeby celem uzyskania przyzwolenia na urządzenie klas równorzędnych na bieżący rok szkolny, w ciągu miesiąca Września 1883 przedłożyły c. k. krajowej Radzie szkolnej na podstawie już skuteczniejszych wpisów uczniów swoje wnioski (mówi):

Oprócz wykazów frekwencji na rok bieżący, tj. oprócz wykazów wpisów dokonanych zażądano także wykazów pięcioletniej przeciętnej frekwencji istotnej, jaka w przeciągu ubiegłych pięciu lat ostatnich istniała w pojedynczych szkołach, ażeby kombinując jedno z drugim, można przyjść do wniosku, jaka będzie istotna frekwencja, bo frekwencja istotna od liczby dzieci zapisanych na początku roku szkolnego jak Panom wszystkim dobrze wiadomo, zwykle różni się znacznie.

(czyta) Powołane rozporządzenie wydała c. k. krajowa Rada szkoła, ponieważ zdarzały się wypadki, że c. k. Rady szkolne okręgowe częstokroć urządzały klasy równorzędne bez uzasadnionej należycie potrzeby. Jakkolwiek pytanie, czy wzmiankowane rozporządzenie wyszło z kolegiальной uchwały c. k. Rady szkolnej krajowej, czy z jej bióra — odnosi się ściśle do służby wewnętrznej i do stosunku bióra administracyjnego do Rady szkolnej, która sama czuwa nad swoją prawną kompetencją i mogłoby być milczeniem pominięte, to jednakowoż oświadczam, że rozporządzenie to wydało dla nagłości sprawy bióra Rady szkolnej krajowej, a wydało je zgodnie z dotychczasowymi postanowieniami uchwał c. k. krajowej Rady szkolnej, odnoszących się do urządzania klas równorzędnych.

To też na pierwszym po wydaniu okólnika następującem zebraniu Rady szkolnej krajowej zawiadomiono ją o treści tego okólnika, a Rada

szkolna krajowa przyjęła je jako zgodne ze swymi poprzednimi uchwałami i postanowieniami do wiadomości. Według tych postanowień przyzwala c. k. krajowa Rada szkolna co roku po ukończonych wpisach uczniów na podstawie wykazów frekwencji i wniosków c. k. okręgowych Rad szkolnych na urządzenie klas równorzędnych tylko na dotyczący rok szkolny, upoważnia c. k. okręgowe Rady szkolne do zamianowania nauczycieli dla tych klas, i asygnuje następnie zamianowanym nauczycielom płacę tylko na dotyczący rok szkolny.

Powołane rozporządzenie odpowiada zupełnie uchwałom Rady szkolnej krajowej jak niemniej i ustawie szkolnej, która w artykule IV. stanowi warunki, pod którymi należy tworzyć klasy równorzędne na rachunek funduszu krajowego, nie zakazuje ono bezwzględnie tworzenie klas równorzędnych, lecz wyraźnie poleca c. k. okręgowym Radom szkolnym, ażeby celem urządzania klas równorzędnych, na rok szkolny 1883/4 przedłożyły odpowiednie wnioski.

Nie zawiera ono też w sobie pokrzywdzenia nauczycieli dla klas równorzędnych ustanowionych, skoro ci nauczyciele zostali tylko na dotyczący rok szkolny dla klas równorzędnych ustanowieni, a więc z upływem tego roku ustały ich prawa i obowiązki.

Nareszcie nadmienić mi tu wypada, że wskutek powołanego rozporządzenia c. k. Okręgowe Rady szkolne w przeważnej części już poprzedkładały swoje wnioski co do urządzania klas równorzędnych na rok szkolny 1883/4 i że na podstawie tych wniosków tam, gdzie wykazana została rzeczywista potrzeba, przyzwolono już na urządzenie klas równorzędnych, (mówi): tak, że co do ostatniego pytania, o ile sprawa zostanie złagodzona, odpowiedź w tem leży, że stukilkudziesięciu do dwustu nauczycieli zostało na nowo pomieszczonych w tych klasach równorzędnych, jakie na podstawie dotychczasowych już Radzie szkolnej przedstawionych wniosków na nowo otwarte zostały. Rzecz więc jest w toku i myślę, że do końca bieżącego miesiąca jeszcze więcej będzie złagodzona.

Tyle miałem odpowiedzieć na interpelację J.W. Marszałek. Przystępujemy do porządku dziennego.

Pierwszym punktem porządku dziennego jest pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału

Aleg. 14. krajowego w przedmiocie spraw górniczych. Sprawozdawca p. Wereszczyński ma głos.

Sprawozdawca p. Wereszczyński (z trybuny): Raczy Wysoki Sejm uchwalić wybór komisji złożonej z siedmiu członków i przekazać tej komisji niniejsze sprawozdanie.

JW. Marszałek. Rozprawa otwarta. Żąda kto głosu? (nikt). Kto się z tym wnioskiem zgadza, zechce rękę podnieść (większość). Wniosek jest przyjęty.

Drugim przedmiotem porządku dziennego jest pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w sprawieniżenia przez c. k. Sądy stopy procentowej od pożyczek kas gminnych pożyczkowych. Sprawozdawca JE. p. Smolka ma głos.

Sprawozdawca JE. p. Smolka (z trybuny): Pod względem formalnego traktowania wnoszę, ażeby to przedłożenie przydzielone zostało komisji prawniczej już wybranej.

JW. Marszałek. Rozprawa otwarta. Czy żąda kto głosu? (nikt). Kto się z tym wnioskiem zgadza, zechce rękę podnieść (większość). Wniosek jest przyjęty.

Trzecim punktem porządku dziennego jest pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego w sprawie udzielenia Zgromadzeniu PP. Benedyktynek w Przemyślu pożyczki na rozszerzenie budynku szkolnego. Sprawozdawca p. Pietruski ma głos.

Sprawozdawca p. Pietruski (z trybuny): Wydział krajowy wnosi: Wysoki Sejm raczy przedmiot ten odesłać do komisji budżetowej.

JW. Marszałek. Rozprawa otwarta. Żąda kto głosu? (nikt). Kto się z tym wnioskiem zgadza, zechce rękę podnieść (większość). Wniosek jest przyjęty.

Czwartym punktem porządku dziennego jest wybór komisji petycyjnej z 24 członków i drogowej z 12 członków.

Na żądanie wielu posłów będziemy głosowali najpierw nad wyborem komisji drogowej.

Na skrutatorów zapraszam pp. posłów: Łukasiewicza, Maxa, Ochrymowicza, Pławickiego, Romańczuka, Wasilewskiego.

Proszę Panów oddawać kartki do komisji drogowej. (Po oddaniu kartek).

Przystępujemy teraz do wyboru komisji petycyjnej. Na skrutatorów zapraszam pp. posłów: Korytowskiego, Bereźnickiego, Dębowskiego, Goreckiego, Henzla, Lassockiego, Lenińskiego, Borkowskiego i Kaprego. (Po oddaniu kartek).

Pp. skrutatorowie zajmą się skrutynium a tymczasem zawieszam posiedzenie.

(Po przerwie)

Posiedzenie na nowo otwarte.

Panowie skrutatorowie zechcą zdać sprawę z wyniku skrutynium. Sprawozdawca p. br. Błażowski ma głos.

Sprawozdawca p. br. Błażowski (czyta): Rezultat wyboru do komisji drogowej; głosujących 97; absolutna większość 49; Błażowski 97, Borkowski Mieczysław 97, Czajkowski Alfons 97, Gnoiński 97, Jaworski 97, Koziobrodzki Władysław 94, Męciński 97, Mochnacki 97, Starowiejski 97, Tarnowski Stanisław 96, Torosiewicz 97, Żurowski 97. Oprócz tego otrzymali: p. Wernicki 2, hr. Dzieduszycki Wojciech i p. Romańczuk 1. Wybrani są zatem do komisji drogowej: Błażowski, Borkowski Mieczysław, Alfons Czajkowski, Gnoiński, Jaworski, Wład. hr. Koziobrodzki, Męciński, Mochnacki, Starowiejski, Stanisław hr. Tarnowski, Torosiewicz i Żurowski.

JW. Marszałek. Z tych 12 członków składa się zatem komisja drogowa. Proszę zdać sprawę z wyboru do komisji petycyjnej. Sprawozdawcą jest p. Henzel.

Sprawozdawca p. Henzel (czyta):

Głosujących 106; absolutna większość 45. Otrzymali: Bereźnicki 106, Biliński 106, Gniwos 106, Golejewski 105, Jędrzejowicz Stanisław 106, Kapri 106, Kopyciński 106, Klucki 106, Kuczkowski 106, Lasocki 106, Lenartowicz 106, Łazarski 106, Łubieński 106, Łukasiewicz 105, Ochrymowicz 106, Pławicki 104, Rozwadowski Bolesław 105, Rozwadowski Tomisław 105, Sawa 106, Skarszewski 106, Szeptycki 106, Simon Edward 94, Zborowski 105, Potocki Roman 61.

JW. Marszałek. Ci Panowie zostali przeto wybrani do komisji petycyjnej.

Wzywam zarazem te komisje, aby się natychmiast ukonstytuowały.

Podaję do wiadomości Wysokiej Izby, że komisja konkurencyjna ukonstytuowała się, wy-

bierając przewodniczącym p. Hoppena, zastępcą przewodniczącego ks. Buchwalda, sekretarzem p. Maxa. Porządek dzienny wyczerpany. Następne posiedzenie odbędzie się jutro o godzinie 11tej przed południem z następującym porządkiem dziennym:

Porządek dzienny

5. posiedzenia, I. sesji V. peryodu Sejmu gali-cyjskiego, które się odbędzie w Sobotę dnia 22. Września 1883. o godzinie 11. przed południem.

1. Pierwsze czytanie przedłożenia rządowego z preliminarzem funduszów indemnizacyjnych na rok 1884.

2. Pierwsze czytanie sprawozdania Wydziału krajowego z czynności wykonanych celem wprowadzenia w życie Banku krajowego — Sprawozdawca p. Wereszczyński.

3. Sprawdzenie wyborów — Sprawozdawca p. Pietruski.

Posiedzenie zamknięte.

Koniec o godzinie 12 minut 35.